

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

อภิชาติ พรหมผาย *

~~~~~

คำสำคัญ: การจัดการความรู้/ การจัดการความรู้ในโรงเรียน

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูหรือผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 1,2,3 และมัธยม 30 จำนวน 300 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับตามสภาพปัจจุบัน กับ สภาพที่พึงประสงค์สถิติที่ใช้ในการวิจัยเทคนิควิธีการวิเคราะห์แบบ PNI_{Modified} การวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิโดยมีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 3.25 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิโดยมี ค่า ความต้องการจำเป็น และการเรียงลำดับ Priority Need Index (PNI_{Modified}) เท่ากับ .43 หรือมีค่าของความจำเป็นในการพัฒนาเท่ากับร้อยละ 43

3. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิมี 5 องค์ประกอบคือ 1) สร้างคลังความรู้ (Knowledge Assets) 2) มุ่งสู่การแลกเปลี่ยน (Knowledge Sharing) 3) สร้างความรู้ใหม่ (Knowledge Creating) 4) ใส่ใจการสืบค้น (Knowledge Searching) 5) แยกแยะการสื่อสาร (Knowledge Communication) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งชื่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ คือ ASCSC Model

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the present condition and desirable conditions of knowledge management for schools in Chaiyaphum Province; 2) to study the needs for the development of knowledge management model for schools in Chaiyaphum 3.) To develop knowledge management model for schools in Chaiyaphum Province. The samples were teachers or administrators.

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

The research instruments were 5-level rating scale questionnaire, based on current situation and desirable condition. Used in research, analysis techniques, PNI_{Modified} analysis, exploration elements analysis (EFA). We have found that:

1. Current conditions and desirable conditions of knowledge management for schools in Chaiyaphum Province, with an average of current condition of 3.25 and desirable condition with an average of 4.56.

2. The need for the development of knowledge management model for schools in Chaiyaphum Province. And the Priority Need Index (PNI_{Modified}) was 43 or 43% of the need for development.

3. The knowledge management model for schools in Chaiyaphum Province has 5 components: 1) Knowledge Assets 2) Knowledge Sharing 3) Knowledge Creating 4) Knowledge Searching 5) Knowledge Communication The researcher named the knowledge management model for schools in Chaiyaphum Province, namely ASCSC Model.

บทนำ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 15) ได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อการจัดการความรู้ ที่ตระหนักในการให้องค์กรทางการศึกษาสามารถอยู่รอดได้ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งสร้างฐานความรู้ในองค์กรมุ่งจัดการความรู้ให้เป็นระบบและสะดวกที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความรู้ โดยกำหนดให้มีโครงการทดลองนำร่อง ในการดำเนินการในเรื่องการจัดการความรู้ (knowledge management) หลายโครงการสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยกำหนดโครงสร้างการจัดการความรู้ว่าประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ คือ 1) ทีมบริหาร 2) ทีมที่ปรึกษา 3) ทีมผู้รับผิดชอบหรือทีมแกนนำ 4) ทีมปฏิบัติ 5) ทีมเลขา 6) ทีมอื่นๆ โดยมุ่งศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในหน่วยงาน ในตัวบุคคล ในเอกสาร โดยนำมาจัดการเก็บเผยแพร่ เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานสามารถเข้าถึงความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่จะส่งผลให้หน่วยงานมีผลสัมฤทธิ์ผลผลิตและผลลัพธ์สูงสุดโดยเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์สู่แผนงานโครงการโดยใช้กระบวนการวัดผลเชิงระบบแบบสมดุล (Balance Scorecard) การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์สู่แผนงานโครงการนั้น หน่วยงานราชการระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ให้ความสำคัญโดยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์สู่การดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ (knowledge management) โดยให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย ระดับชาติ โดยกำหนดให้สถานศึกษาได้พัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและให้สถานศึกษาพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่าหน่วยราชการระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตและทุกจังหวัด สนับสนุนให้สถานศึกษาหรือโรงเรียน จัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรประสิทธิภาพมีความพร้อมที่จะเข้ารับการประเมินจากบุคคลภายนอกตามเกณฑ์มาตรฐาน

ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนได้ใช้วัตรกรรมการจัดการความรู้ (knowledge management) ของตนเองเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) อย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยกิจกรรมโครงการที่หลากหลายครบถ้วนทุกงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องต่อกัน ซึ่งความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษานั้น แนวทางหนึ่งสามารถวัดได้จากจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในโรงเรียน โดยโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากถือได้ว่าเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้รับความเชื่อถือจากผู้ปกครอง จึงส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมากส่วนโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อยถือว่าเป็นโรงเรียนที่ยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากปัจจุบันมีการขนส่งที่ดี มีความสะดวก รวดเร็ว ผู้ปกครองสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพได้เพราะการเดินทางมิได้เป็นอุปสรรคอีกต่อไป ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพมีจำนวนนักเรียนมากขึ้นทุกปีจนไม่สามารถจะรับเข้าเรียนได้หมด ส่วนโรงเรียนที่ขาดคุณภาพนับวันจำนวนนักเรียนจะลดน้อยลงและอาจหมดไป จนต้องยุบและปิดโรงเรียนหรือรวมกิจการเข้าร่วมกับโรงเรียนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง และอีกแนวทางหนึ่งที่น่าจะเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าโรงเรียนมีประสิทธิภาพ คือการประเมินสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งในการประเมินพบว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ของสถานศึกษามีผลการประเมินเฉลี่ยที่อยู่ในระดับดีร้อยละ 60 ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลางและมีโรงเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพของ สมศ. ผู้วิจัยเชื่อว่าโรงเรียนที่มีรูปแบบการจัดการความรู้ (knowledge management) ในโรงเรียนที่เป็นของตัวเอง มีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการความรู้ (knowledge management) จะทำให้โรงเรียนเป็นองค์กรที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และแก้ปัญหาในระยะยาวให้กับสังคมได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำไปใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการความรู้ในโรงเรียนอย่างจริงจังและเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ เป็นสถาบันที่สังคมให้การยอมรับว่าเป็นผู้ผลิตคนที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบประกอบของรูปแบบของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนที่ 4 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนที่ 5 ประเมิน ตรวจสอบ ยืนยัน ปรับปรุง รูปแบบของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 258 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 268 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 198 โรงเรียน และมัธยมศึกษาเขต 30 จำนวน 37 โรงเรียน รวมจำนวน 761 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่ม แบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) การกำหนดขนาดของแต่ละชั้นภูมิ แบ่งตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น กล่าวคือ ผู้บริหาร หรือครูวิชาการ หรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 100 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 100 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 80 โรงเรียน และมัธยมศึกษาเขต 30 จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวน 300 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นแบบสอบถาม แบบ PNI ศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (D) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการรู้ ตามทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ หาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์แบบ Priority Need Index (PNI_{Modified}) การประเมิน ตรวจสอบ ยืนยัน พิจารณา ค่า Chi-square

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิโดยมีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 3.25 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิโดยมี ค่า ความต้องการจำเป็น และการเรียงลำดับ Priority Need Index (PNIModified) เท่ากับ .43 หรือมีค่าของความจำเป็นในการพัฒนาเท่ากับร้อยละ 43

3. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิมี 5 องค์ประกอบคือ
 1) สร้างคลังความรู้ (Knowledge Assets) 2) มุ่งสู่การแลกเปลี่ยน (Knowledge Sharing)
 3) สร้างความรู้ใหม่ (Knowledge Creating) 4) ใส่ใจการสืบค้น (Knowledge Searching)
 5) แยกสนสารสื่อสาร (Knowledge Communication) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งชื่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ คือ ASCSC Model

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำองค์ประกอบการจัดการความรู้ (knowledge management) ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการตามกระบวนการจัดการความรู้ การนิเทศติดตามผลและการประเมินผล การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรการวางแผน การติดต่อสื่อสาร การสร้างความรู้ การยกย่องชมเชยและการให้รางวัลซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารเกิดแนวทางในการใช้ความรู้และสามารถนำไปพัฒนางานด้านการบริหารได้อย่างมั่นใจ ส่งเสริมให้กระบวนการบริหารมีประสิทธิภาพ โรงเรียนประสบความสำเร็จ เป็นแบบอย่างขององค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ได้เป็นอย่างดี

2. สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในด้านการติดต่อสื่อสารด้านการวางแผน ด้านการเตรียมการเพื่อการจัดการความรู้ด้านการนิเทศติดตามผลและการประเมินผลด้านการยกย่องชมเชยและการให้รางวัล มากกว่าด้านอื่นๆ

บรรณานุกรม

กานต์สุดา มาฆะศิรินันท์. (2549). การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กร

ภาคเอกชน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด. (2547). การจัดการความรู้ ฉบับมือใหม่หัดขับ. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ไยใหม่.

ประเวศ วะสี. (2550). การจัดการความรู้ กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์ สู่ศักยภาพ เสรีภาพ

และความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรีนปัญญาญาณ.

- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ฉบับทำจริงอย่างง่าย (เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเพื่อสรุปบทเรียนจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. [ออนไลน์]. (2555, 10 มกราคม). การจัดการความรู้. เข้าถึงได้ จาก <http://www.kkzonel.go.th>
- สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.